स्थानीय राजपत्र

केरावारी गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६, संख्या ४, २९ अषाढ २०७९

भाग-१

केराबारी गाउँपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०७९

स्वीकृत मितिः२०७९।०३।१०

प्रमाणिकरण मितिः २०७९।०३।२८

प्रस्तावना: फोहोर मैला स्रोतमा न्यूनीकरण पुनः प्रयोग, प्रशोधन वा विसर्जन गरी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र फोहोरमैला उचित र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न तथा जनस्वास्थ्य एवं वातावरणमा पर्न सक्ने

प्रतिकूल प्रभावलाई कम गरी स्वच्छ, स्वस्थ र मनोरम वातावरण कायम गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको संविधानको धारा २२१ र २२६ बमोजिम केरावारी गाउँपालिकाको गाउँसभाले यो ऐनको तर्जुमा गरेको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

१. यस ऐनको नाम केराबारी गाउँपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन २०७९ रहेको छ।

२. यो ऐन गाउँ सभाले पारित गरी स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मिति देखि प्रारम्भ हुने छ।

२. **परिभाषाः** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

क. "अध्यक्ष" भन्नाले केराबारी गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झिनु पर्छ ।

ख. "औद्योगिक प्रतिष्ठान" भन्नाले कुनै उद्योग, व्यवसाय वा सेवा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले कानुन बमोजिम स्थापित कुनै कम्पनी, उद्योग, फर्म वा यस्तै प्रकृतिको निकाय सम्झनु पर्दछ ।

ग. "औद्योगिक फोहोरमैला" भन्नाले औद्योगिक प्रतिष्ठानबाट निष्कासन हुने हानिकारक तथा प्रदूषित फोहोरमैला सम्झनु पर्छ ।

घ. "कन्टेनर" भन्नाले फोहोरमैला सङ्कलन गर्ने प्रयोजनको लागि निश्चित स्थानमा राखिएको फोहोरमैला थुपार्ने भाँडो वा बाल्टिन र यस्तै प्रकारको अन्य कुनै वस्तु सम्झनु पर्छ ।

ङ. "गाउँ कार्यपालिका" भन्नाले केराबारी गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

च. "गाउँपालिका" भन्नाले केराबारी गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।

छ. "तोकिएको वा तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

ज. "निष्कासन" भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट गाउँपालिकाले तोकेको स्थानमा थुपार्ने वा निकाल्ने कार्य सम्झनु पर्छ ।

झ. "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले केराबारी गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झनु पर्छ ।

ञ. "प्रशोधन" भन्नाले फोहोरमैला को रूप वा गुणमा परिवर्तन गरी अन्य कुनै उपयोगी वस्तु तयार गर्ने, मल, ग्यास, ऊर्जा वा अन्य वस्तु उत्पादन गरी फोहोरमैला को व्यवस्थापन गर्ने प्रक्रिया सम्झनु पर्छ।

ट. "फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल" भन्नाले फोहोरमैला विसर्जन वा प्रशोधन गर्नका लागि गाउँपालिकाले तोकेको स्थल सम्झनु पर्छ ।

ठ. “फोहोरमैला सङ्कलन तथा ढुवानी साधन” भन्नाले फोहोरमैला सङ्कलन तथा ढुवानी गर्ने प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिने साधन, उपकरण वा औजार सम्झनु पर्दछ ।

ड. “फोहोरमैला सङ्कलन” भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट उठाउने, घर घरबाट सङ्कलन गर्ने, सार्वजनिक स्थलमा रहेको फोहोरमैला बढार्ने, थुपार्ने, झारपात उखेल्ने तथा अनधिकृत रूपमा सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोस्टर, पम्प्लेट हटाई सङ्कलन गर्ने कार्य लाई सम्झनु पर्छ ।

ढ. “फोहोरमैला” भन्नाले घरेलु, औद्योगिक, रसायनिक, स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्कने फोहोरमैला वा हानिकारक फोहोरमैला सम्झनु पर्छ र यस शब्दले प्रयोगमा नआउने तथा फालिएका वस्तु, सडेगलेका वस्तु र वातावरणमा ह्रास आउने गरी निष्कासन गरिएका वस्तुहरु लगायत अनधिकृत सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोस्टर, पम्प्लेट र गाउँपालिकाले राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी फोहोरमैला भनी तोकिदिएको अन्य वस्तु समेतलाई जनाउँछ ।

ण. “विसर्जन” भन्नाले फोहोरमैलाको अन्तिम निष्कासन तथा व्यवस्थापन सम्झनु पर्दछ ।

त. "समिति” भन्नाले फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ।

थ. “सङ्कलन केन्द्र” भन्नाले घर घरबाट निस्कने फोहोरमैला सङ्कलन गरी निर्धारित समयसम्म राख्न वा थुपार्न गाउँपालिकाले तोकेको स्थान सम्झनु पर्छ र घरघरमा फोहोरमैला सङ्कलन गर्न आउने

गाउँपालिकाले तोकेको फोहोरमैला सङ्कलक वा फोहोरमैला सङ्कलन गर्ने साधन समेतलाई जनाउँछ।

द. "सामुदायिक संस्था" भन्नाले नाफा आर्जन नगर्ने उद्देश्यले समुदायको हितको लागि प्रचलित कानुन बमोजिम स्थापित र सहभागितामूलक टोल विकास संस्था तथा उपभोक्ता समूह, सरकारी संस्था या गैर सरकारी संस्था सम्म पर्छ ।

परिच्छेद-२

फोहोरमैला उत्पादन, सङ्कलन, न्यूनीकरण तथा निष्कासन सम्बन्धी व्यवस्था :

३. फोहोरमैला व्यवस्थापनमा गाउँपालिकाको मुख्य जिम्मेवारी रहने :

१. फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रशोधन प्लान्ट, कम्पोस्ट प्लान्ट, बायो ग्यास प्लान्ट लगायत फोहोरमैलाको सङ्कलन अन्तिम विसर्जन तथा प्रशोधनका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने मुख्य जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हुनेछ ।

२. फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्र वा कुनै स्थानमा फालिएको वा राखिएको फोहोरमैला वा सरसफाइ को सिलसिलामा जम्मा भएको फोहोरमैलाको आवश्यक प्रबन्ध गर्ने वा कुनै किसिमबाट प्रयोग गर्ने जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हुनेछ ।

३. उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि हानिकारक फोहोर मैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला वा औद्योगिक फोहोरमैलाको प्रशोधन र व्यवस्थापन गर्ने दायित्व निर्धारित मापदण्डको अधीनमा रही त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति वा निकायको हुनेछ ।

४. कुनै उद्योग वा स्वास्थ्य संस्थाले हानिकारक फोहोरमैला स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला, रासायनिक फोहोरमैला तथा औद्योगिक फोहोरमैला प्रशोधन गरी बाँकी रहेको फोहोरमैला तथा अन्य फोहोरमैला को गरिदिन गाउँपालिकालाई अनुरोध गरेमा वा गाउँपालिकाले व्यवस्थापन निर्माण गरेको फोहोरमैला स्थल प्रयोग गर्न माग गरेमा गाउँपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिमको सेवा शुल्क लिई फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरिदिन वा फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न दिन सक्ने छ ।

४. **फोहोरमैला को उत्पादन कम गर्ने** :

१. कुनै व्यक्ति, संस्था वा निकायले कुनै काम कारोबार गर्दा उत्पादन हुने फोहोरमैला यथाशक्य कम गर्नु पर्नेछ ।

२. आफ्नो क्षेत्रभित्र विसर्जन हुन सक्ने फोहोरमैलाको विसर्जन वा पुनः प्रयोगको व्यवस्था मिलाई बाँकी फोहोर मैला मात्र निष्कासन गरी फोहोरमैलाको परिणामलाई घटाउनु प्रत्येक व्यक्ति, संस्था वा निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

५. फोहोरमैलाको पृथकीकरण

१. गाउँपालिकाले फोहोरमैलालाई जैविक, अजैविक र अन्य प्रकारमा विभाजन गरी स्रोत छुट्टाउने गरी तोक्नु पर्नेछ ।

२. उपदफा (१) बमोजिम गाउँपालिकाले तोकिदिए बमोजिम फोहोरमैला लाई विभिन्न तहमा छुट्याई सङ्कलन केन्द्र सम्म पुऱ्याउने दायित्व त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति, संस्था वानिकायको हुनेछ र यसको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक प्रविधि मालसामान, उपकरण, कन्टेनर आदि उपलब्ध गराउन सक्ने छ ।

६. फोहोरमैलाको निष्कासन :

१. फोहोरमैला निष्कासनको समय स्थान र तरिका गाउँपालिकाले निर्धारण गरेबमोजिम हुने छ ।

२. हानिकारक फोहोरमैला वा रासायनिक फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति, संस्था वा निकायले त्यस्तो फोहोरमैला तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

३. हानिकारक फोहोरमैला वा रासायनिक फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्र मा निष्कासन गर्न पाइने छैन।

७. संकलन केन्द्र तोक्ने :

१. गाउँपालिकाले फोहोरमैला लाई व्यवस्थित रुपमा सकलन गर्न प्रत्येक टोल वा वस्तीमा संकलन केन्द्र तोकी आवश्यक कन्टेनरको ब्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

२. उपदफा (१) बमोजिम संकलन केन्द्र तोक्दा सकेसम्म टोल वा बस्तीका सबै लाई पायक पर्ने गरी वातावरणीय रुपले उपयुक्त स्थान तोक्नु पर्ने छ ।

८. फोहोरमैलाको ढुवानी :

१. सङ्कलन केन्द्र मा जम्मा भएको फोहोरमैला लाई फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलसम्म ढुवानी गर्ने दायित्व गाउँपालिका वा गाउँपालिकाले व्यवस्था गरेको संस्था वा निकायको हुनेछ ।

२. फोहोरमैला ढुवानी गर्दा तोकिए बमोजिमको ढुवानी साधन प्रयोग गर्नु पर्नेछ । यस्तो साधन तोक्दा तौल, क्षमता, तरिका, सडकको क्षमता तथा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभाव समेत लाई विचार गरी तोक्नु पर्नेछ ।

३. फोहोरमैला ढुवानी गर्दा गाउँपालिकाले दफा ५ बमोजिम स्रोतमा छुट्याई निष्कासन तथा सङ्कलन गरिएको फोहोरमैला को अलग-अलग ढुवानी गर्नुपर्नेछ ।

९. फोहोर मैलाको न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनः चक्रीय प्रयोग

गाउँपालिकाले फोहोर मैला न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुन चक्रीय प्रयोग प्रोत्साहन गर्न समन्वयात्मक व्यवस्था मिलाउनेछ र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्देशिका बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-३

फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

१०. फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल:

१. गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र सङ्कलन भएको फोहोर मैलालाई व्यवस्थापन स्थायी रूपमा विसर्जन गर्नका लागि वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानुनको अधीनमा रही फोहोर मैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधन स्थल तोक्न सक्नेछ ।

२. उपदफा (१०.१) बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि गाउँपालिको जग्गा नभएमा वा जग्गा भए तापनि फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल तोक्न उपयुक्त नभएमा उपयुक्त जग्गा भाडामा लिई वा खरिद गरी व्यवस्थापन स्थल तोक्न सक्नेछ ।

३. गाउँपालिकाले उपदफा (१०.१) र (१०.२) बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि जग्गाको अभाव भएमा उपयुक्त जग्गाको छनौट गरी उपलब्ध गराउनका लागि सङ्घीय सरकार समक्ष अनुरोध गर्न सक्नेछ ।

४. दफा (१०.३) बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल उपलब्ध गराउन माग भई आएमा सङ्घीय सरकारले प्रचलित कानुन बमोजिम त्यस्तो जग्गा प्राप्त गरी गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

५. गाउँपालिकाले अर्को कुनै एक वा सो भन्दा बढी स्थानीय तह समेतले संयुक्त रूपमा एउटै फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल

प्रयोग गर्न उपयुक्त भएमा त्यस्ता स्थानीय तहबिच आवश्यक समन्वय गरी त्यस्तो स्थललाई सम्बन्धित स्थानीय तहहरूको बिच लिखित सहमति र सर्तहरूमा संयुक्त रूपमा प्रयोग गर्ने गरी मिलाउन सक्नेछ ।

६. गाउँपालिकाको फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य तोकिएको वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप गर्नु पर्नेछ ।

७. गाउँपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल क्षेत्रलाई आवश्यक परेमा वातावरणीय रूपले संवेदनशील क्षेत्र घोषण गर्न सक्नेछ ।

८. गाउँपालिकाले उपदफा (७) बमोजिमको क्षेत्रमा पशुपन्छी, जीवजन्तु तथा मानवको अनिधाकृत प्रयोगलाई रोक लगाउने, माटो, ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवा निकाल्ने कार्यमा रोक लगाउनुको साथै वातावरण संरक्षण र त्यस्तो क्षेत्रको उचित व्यवस्थापनको लागि निर्देशन तथा निर्देशिका जारी गरी लागु गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-४

फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रको संलग्नता :

११. अनुमति सम्बन्धी व्यवस्था:

१. यो ऐन बमोजिम गाउँपालिकाको अनुमति नलिई कसैले पनि फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्न वा गराउन सक्ने छैन ।

२. फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न स्वदेशी वा विदेशी कम्पनी संस्था वा निकायले देहायको विवरण खुलाई अनुमतिको लागि गाउँपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(क) फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना

(ख) फोहोर मैला व्यवस्थापनको लागि आवश्यक जनशक्ति तथा प्रविधिको विवरण

(ग) तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण ।

३. गाउँपालिकाले उपदफा (११.२) बमोजिम पर्न आएको निवेदन उपर आवश्यक निर्णय गरी अनुमति दिन सक्नेछ ।

४. फोहोर मैला व्यवस्थापन, प्रशोधन, पुन: चक्रीय प्रयोग र विसर्जनमा आवश्यक पर्ने प्रविधि स्वदेशमा उपलब्ध हुने अवस्था नदेखिएमा त्यस्तो प्रविधि उपलब्ध गराउन सक्ने कुनै विदेशी कम्पनी संस्था वा निकायलाई सम्झौतामा उल्लेखित अवधिभित्र त्यस्तो प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने गरी सङ्घीय सरकारको स्वीकृत लिई गाउँपालिकाले उपदफा (३) बमोजिम अनुमति पत्र दिन सक्ने छ ।

५. अनुमति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. निजी क्षेत्रबाट फोहोर मैला व्यवस्थापनको कार्य गराउन सकिने:

१. गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार दफा (११) बमोजिम अनुमति प्राप्त निजी क्षेत्रका कम्पनी वा सामुदायिक क्षेत्रबाट दफा (१३) बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई वा पूर्वाधार संरचनाको

निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी लगानी सम्बन्धी कानुनको आवश्यक प्रक्रिया अवलम्बन गरी आफ्नो क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन गराउन सक्ने छ ।

२. उपदफा (१) बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्दा निजी क्षेत्रका कम्पनीको हकमा देहायका सबै वा कुनै र सामुदायिक वा गैर सरकारी सङ्घ संस्थाका हकमा देहायका कुनै काम गराउन सकिने छ ।

(क) फोहोर मैला न्यूनीकरणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि

(ख) फोहोर मैला सङ्कलन

(ग) फोहोर मैला ढुवानी

(घ) फोहोर मैला को प्रयोग पुनः प्रयोग, पुनः चक्रीय प्रयोग वा प्रशोधन (ङ) फोहोर मैला विसर्जन र

(च) फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै काम ।

१३. प्रतिस्पर्धा गराई फोहोर मैला व्यवस्थापनको जिम्मा दिने

१. गाउँपालिकाले दफा १२ बमोजिम निजी क्षेत्र वा सामुदायिक संस्थाबाट फोहोर मैला व्यवस्थापन गराउँदा तोकिएको विधि बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई छनौट पश्चात् व्यवस्थापन गर्न जिम्मा दिनु पर्नेछ।

२. उपदफा (१) बमोजिम छनौट गर्दा देहायका आधारमा गर्नु पर्नेछ ।

क) गाउँपालिकालाई बुझाउन कबुल गरेको रकम

ख) फोहोर मैला बाट ऊर्जा शक्ति वा प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्न क्षमता पुँजी प्रविधि र जनशक्तिको स्थिति

ग) आर्थिक तथा प्राविधिक क्षमता

(घ) व्यवस्थापनमा प्रयोग गरिने प्रविधिको दिगोपन र वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरण

ङ) व्यवस्थापन करार गर्ने भए प्रस्ताव गरिएको व्यवस्थापन शुल्क

च) पोहोर मैलाको प्रयोग, प्रशोधन, पुन प्रयोग गर्न सम्बन्धमा भए गाउँपालिकालाई बुझाउन मजुर गरिएको रोयल्टी ।

३. फोहर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानुन बमोजिम हुने छ ।

४. यस दफा बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापनको जिम्मा पाएको कम्पनी संस्था वा निकायले गाउँपालिका सँग गरेको सम्झौताको अधीनमा रही दफा १६ बमोजिमको शुल्क उठाउन सक्नेछ।

५. फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको संलग्नता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल निर्माण तथा सञ्चालन गर्न स्वीकृत दिन सकिने

(१) निजी क्षेत्रबाट फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन स्थल वा अन्य संयन्त्र निर्माण गरी

सञ्चालन गर्न स्वीकृति माग गरेमा वातावरण तथा अन्य प्रचलित कानुनको अधीनमा रही त्यस्तो संयन्त्र निर्माण तथा सञ्चालनका लागि गाउँपालिकाले स्वीकृति दिन सक्ने छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निजी क्षेत्रबाट फोहोर मैला व्यवस्थापन संयन्त्रको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप भए नभएको अनुगमन गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

(३) यसरी अनुगमन गर्दा तोकिएको मापदण्ड अनुरूप नभए समयावधि तोकी मापदण्ड अनुरूप गर्न लगाउने र तोकिएको समयावधि भित्र मापदण्डको पालना नगरे त्यस्ता व्यक्ति, संस्था वा कम्पनीलाई दिएको स्वीकृत गाउँपालिकाले रद्द गर्न सक्ने छ ।

१५. सार्वजनिक निजी साझेदारीमा फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न सकिने

१) गाउँपालिकाको फोहर मैला व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाले सार्वजनिक निजी साझेदारीको अवधारणामा कार्य गर्न गराउन सक्ने छ ।

२) यसरी सार्वजनिक निजी साझेदारीको अवधारणामा कार्य गर्दा गराउँदा प्रचलित स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन. सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली लगायत अन्य प्रचलित नेपाल कानुन बमोजिम हुनेछ ।

३) सार्वजनिक निजी साझेदारीमा कार्य गर्दा गराउँदा लाभ, लागत र जोखिम दुवै पक्षमा रहने गरी व्यवस्थापन गरिने छ ।

४) सार्वजनिक निजी साझेदारीमा कार्य गर्दा/गराउँदा सके सम्म स्थानीय स्तरमा रहेका निजी क्षेत्रलाई साझेदारको रूपमा लिइने छ ।

५) स्थानीय क्लब, सामुदायिक संस्था, टोल विकास संस्था, गैर सरकारी सङ्ख्या वा नाफा आर्जन गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएका कम्पनीहरू वा अन्य स्थानीय तथा बाह्य सङ्घ संस्थाहरूलाई निजी क्षेत्रका रूपमा लिन सकिने छ ।

६) विभिन्न स्थानमा फरक फरक निजी क्षेत्र परिचालन भएको अवस्थामा सबैको कार्य प्रति एकरूपता ल्याउनका लागि सबै साझेदारहरूको संलग्नतामा नगर स्तरीय संयन्त्र तयार गरी सोही संयन्त्र मार्फत सार्वजनिक निजी साझेदारीका क्रियाकलापहरूलाई व्यवस्थित र नियमित गर्ने व्यवस्था गाउँपालिकाले मिलाउन सक्नेछ ।

(७) फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाले फोहर मैला उत्पादक सँग सरसफाइ सेवा शुल्क लिनेछ। यसरी लिने शुल्क गाउँपालिकाले तोकिदिए बमोजिम हुने छ ।

८) सहज र सरल रूपमा फोहोर मैलाको व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि गाउँपालिकाले नगरवासीलाई पारिवारिक परिचय पत्र उपलब्ध गराउन सक्ने छ । यसरी परिचय पत्र उपलब्ध गराउँदा गाउँपालिकाले उक्त परिचय पत्रको बहु उपयोग हुने गरी तयार गर्नेछ र यसको प्रयोग गाउँपालिकाको सम्पूर्ण सेवा

सुविधा सँग जोडेर सोही अभिलेखको आधारमा सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-५

फोहोर मैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था :

१६. सेवा शुल्क उठाउन सक्ने

(१) गाउँपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापन गरे बापत सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकायबाट तोकिए बमोजिमको सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शुल्कको निर्धारण फोहोर मैलाको परिमाण, तौल तथा प्रकृति र तोकिएका अन्य आधारमा गरिने छ ।

(३) यस दफा बमोजिम निर्धारण गरिएको शुल्क गाउँपालिका आफैले वा गाउँपालिकाले तोकेको संस्था वा निकाय मार्फत समेत उठाउन सकिनेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि दफा १३ बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले गाउँपालिकासँग भएको सहमतिको आधारमा फोहोर मैला व्यवस्थापन गरे बापत सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकायबाट सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम शुल्कबाट प्राप्त आम्दानी तथा फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रलाई सङ्कलन गराउँदा प्राप्त हुने आम्दानी

गाउँपालिकाले एउटा छुट्टै शीर्षकमा राखी उक्त रकम फोहोर मैला व्यवस्थापन, वातावरणीय संरक्षण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको विकासमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

१७. सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्ने

(१) गाउँपालिकाले दफा १६ बमोजिम सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको फोहोर मैला सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ ।

(२) फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न दफा १३ बमोजिम जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले दफा १६ को उपदफा (४) बमोजिमको सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ । यसरी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गरिएमा गाउँपालिकालाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम सेवाको निलम्बन वा अन्त्य गरिएको अवस्थामा आफ्नो घरबाट उत्पादन हुने फोहोर मैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धित व्यक्ति, घरधनी संस्था वा निकायले आफैले गर्नु पर्ने छ ।

(४) शुल्क नबुझाउने निलम्बित सेवाग्राहीले दफा १६ बमोजिम बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क बुझाएमा निजलाई पुनः सेवा प्रदान गरिने छ ।

परिच्छेद-६

प्रदूषण नियन्त्रण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था :

१८. **प्रदूषण नियन्त्रण**:

(१) आफ्नो क्षेत्रभित्रबाट सङ्कलित फोहोर मैला बाट सो क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावलाई यथाशक्य कम गरी प्रदूषण रहित ढङ्गले व्यवस्थापन गर्ने दायित्व गाउँपालिकाको हुनेछ ।

(२) गाउँपालिकाले सङ्कलित फोहोर मैला निष्कासन तथा व्यवस्थापन गर्दा तोकिएको मापदण्डको पालना गर्नु पर्नेछ ।

१९. फोहोर मैला व्यवस्थापनको अनुगमन :

(१) गाउँपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापन तथा निष्कासन कार्यको नियमित • अनुगमन गर्नु वा गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा गाउँपालिकाले आवश्यक कार्य योजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले अनुगमन पश्चात् सो को प्रतिवेदन गाउँपालिका समक्ष दिनु पर्नेछ ।

(४) प्राप्त प्रतिवेदनमा औँल्याइएका विषयहरूको सुधार तथा कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाले आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(५) गाउँपालिकाले यस दफा बमोजिम अनुगमन गर्ने कार्यका लागि प्राविधिक सहितको छुट्टै संयन्त्र निर्माण गरी कार्यदिश दिन सक्नेछ ।

२०. फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक विकास तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

(१) गाउँपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास तथा वातावरणीय संरक्षणको गुरुयोजना बनाई सो योजना कार्यान्वयनको लागि विभिन्न कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाले मूलतः देहायका क्षेत्रमा स्थानीय समुदायको सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ,

क) सडक, विद्युत्, खानेपानी तथा ढल सरसफाइ र वातावरण संरक्षण

ख) विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना र सञ्चालन

ग) प्रभावित क्षेत्रमा आर्थिक, सामाजिक रूपले पिछडिएका विपन्न वर्गको उत्थान तथा विकासका लागि आवश्यक कार्यक्रम ।

परिच्छेद-७

फोहोर मैला व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था :

२१. फोहोर मैला व्यवस्थापन समितिको गठन :

(१) फोहोर मैला व्यवस्थापनका सम्बन्धमा अवलम्बन गर्नु पर्ने नीति निर्धारण र अन्य आवश्यक कार्यहरूका लागि गाउँपालिकामा एक फोहोर मैला व्यवस्थापन समिति रहने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहायका सदस्यहरू रहने छन् ।

क) गाउँपालिकाका अध्यक्ष - अध्यक्ष

ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

ग) फोहोर मैला हेर्ने विषयगत समितिको संयोजक सदस्य- सदस्य

घ) कार्यपालिकाका सदस्यहरू मध्ये गाउँ कार्यपालिकाले मनोनीत गरेका १ जना महिला सहित २ जना सदस्य - सदस्य

ङ) स्थानीय उद्योग तथा वाणिज्य सङ्घ सँग सम्बन्धित संस्थाका अध्यक्ष एक जना सदस्य - सदस्य

च) गाउँपालिका, स्वास्थ्य शाखाका प्रमुख सदस्य - सदस्य

छ) गाउँ कार्यपालिकाले मनोनीत गरेको फोहोर मैला प्रभावित क्षेत्रमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरू मध्ये वाट एक महिला सहित दुई जना सदस्य - सदस्य

ज) फोहोर मैला व्यवस्थापन तथा गाउँपालिका भित्र रहेका खानेपानी तथा सरसफाइ संस्थाहरू वाट दुई जना सदस्य - सदस्य

झ) योजना शाखा वा सहरी विकास शाखा प्रमुख सदस्य - सदस्य

ञ) नगर क्षेत्रभित्र फोहर मैला व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने निजी क्षेत्र / मै स.स.को तर्फ बाट प्रमुखले तोकेको १ जना सदस्य- सदस्य

ट) गाउँपालिकाले तोकेको फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विज्ञ एक जना -सदस्य

(ठ) फोहोर मैला व्यवस्थापन तथा वातावरण शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(३) उपदफा (२) बमोजिम गठन भएको समितिमा मनोनीत सदस्यको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ ।

२२. **समितिको काम कर्तव्य र अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :**

(क)फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक नीति तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि नगर कार्यपालिकामा पेस गर्ने ।

(ख) फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यसँग सम्बद्ध निकायहरूबिच समन्वयको लागि नीतिगत व्यवस्था गर्ने।

(ग) फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाले शुल्क निर्धारण गर्दा आवश्यक पर्ने मापदण्ड तयार गरी नगर कार्यपालिकामा पेस गर्ने

(घ) फोहोर मैला एकीकृत रूपमा व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाले कुनै लगानी गर्नु पर्ने अवस्थामा त्यस्तो लगानी गर्नु पर्ने रकमको प्रतिशत निर्धारण गर्न ।

(ङ) फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य मा कुनै अवरोध उत्पन्न भएमा सरोकारवाला पक्षहरू सँग छलफल गरी समाधान खोज्ने ।

(च) तोकिए बमोजिम अन्य काम गर्ने ।

२३. **समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था**

(१) समितिको बैठक ३ महिनामा कम्तीमा १ पटक समितिका अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्ने छ ।

(२) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा नगर प्रमुखको हैसियतमा नगर उपप्रमुखले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(३) सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको ५० प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या मानिने छ ।

(४) बैठकको निर्णय सामान्यतः सहमतिमा गरिने छ । सहमति हुन नसकेमा बहुमतको आधारमा हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिने छन् ।

(५) समितिले आवश्यक देखेमा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै विज्ञ वा पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(६) समितिको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।

(७) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-८

कसुर र दण्ड सजाय

२४. **कसुर**: कसैले देहायको कुनै काम गरेमा यस ऐन बमोजिम कसुर गरेको मानिने छः

(क) गाउँपालिकाले तोकिदिएको समय र स्थान बाहेक अन्यत्र फोहोर मैला निष्कासन गर्ने,

(ख) कन्टेनर वा फोहोर मैला सङ्कलन केन्द्रमा राखिएको फोहोर मैला अनिधाकृत तवरले प्रयोग गर्ने,

(ग) फोहोर मैला सङ्कलन केन्द्रमा राखिएको कन्टेनर तोडफोड गर्ने, क्षति पुऱ्याउने, राखिएको स्थलबाट हटाउने वा सङ्कलन केन्द्रमा कुनै नोक्सानी पुऱ्याउने. (घ) यस ऐन बमोजिम अनुमति नलिई फोहोर मैला व्यवस्थापनको कार्य गर्ने,

(ङ) यस ऐन बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापनको लागि प्रदान गरिएको अनुमति पत्रमा उल्लेखित सर्तहरू उल्लङ्घन गर्ने,

(च) फोहोर मैला सङ्कलन केन्द्र, कन्टेनर वा फोहोर मैला थुपार्ने ठाउँमा कुनै किसिमको हानिकारक पदार्थ फाल्ने, राख्ने वा थुपार्ने,

(छ) घर कम्पाउन्ड वा परिसरको फोहोर मैला सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थलमा जथाभाबी राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने,

(ज) फोहोरबाट निस्केको दूषित पानी वा ढल चुहाई अन्य व्यक्तिको घर वा जग्गा वा सार्वजनिक स्थल प्रदूषित गराउने, (झ) गाउँपालिकाले तोकेको स्थान बाहेक जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा कुनै पनि किसिमको हानिकारक फोहोर मैला राख्ने, फाल्ने थुपार्ने वा निष्कासन गर्ने,

(ञ) रासायनिक फोहोर मैला, औद्योगिक फोहोर मैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोर मैला वा हानिकारक फोहोर मैला जथाभाबी फाल्ने, राख्ने वा निष्कासन गर्ने,

(ट) फोहोर मैला सङ्कलन, ढुवानी तथा फोहोर मैला सिर्जना गर्ने, व्यवस्थापनमा बाधा अवरोध

(ठ) फोहोर मैला सङ्कलन, ढुवानी तथा अन्तिम निष्कासन स्थलमा अवरोध, बन्द, घेराउ गर्ने वा फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा हडताल गर्ने

(ड) स्रोतमै फोहोर मैला पृथकीकरण नगरी दफा ५ को विपरीत फोहोर मैला मिसाएर निष्कासन गर्ने,

(ढ) मरेको वा मारेको पशु पन्छीर सो को लादी, प्वाँख, हड्डी तथा माछाको कत्ला आदि सार्वजनिक स्थल, सडक, गल्ली, चोकमा राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने ।

२५. सजाय

(१) दफा २४ को खण्ड (क) कसुर गर्नेलाई गाउँपालिका अध्यक्षले पहिलो पटक भए हजारसम्म जरिवाना दोस्रो पटक सोही कसुर गरेमा ५ हजारदेखि १० हजारसम्म तेस्रो वा सो भन्दा बढी पटक गरेमा प्रत्येक पटकको लागि १५ हजारका दरले जरिवाना गरी फोहोर मैला उठाउदा लाग्ने खर्च समेत निजबाट असुल उपर गर्न सक्ने छ ।

(२) दफा २४ को खण्ड (ख) बमोजिमको कसुर गर्ने लाई गाउँपालिकाले ५ सय देखि ५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।

(३) दफा २४ को खण्ड (ग) बमोजिम कसुर गर्नेलाई गाउँपालिकाले हजारदेखि ५० हजारसम्म जरिवाना गरी कन्टेनर वा सङ्कलन केन्द्र व्यवस्थापन गर्न लाग्ने खर्च असुल उपर गर्न सक्नेछ ।

(४) दफा २४ को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिमको कसुर गर्न लाई १५ हजार देखि ५० हजारसम्म जरिवाना गरी अनुमति नलिएसम्म त्यस्तो कार्य गर्न रोक लगाउने छ ।

(५) दफा २४ को खण्ड (च) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई गाउँपालिकाले ५ हजार देखि १५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।

(६) दफा २४ को खण्ड (छ). (ज) र (ढ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई गाउँपालिकाले ५ हजारदेखि १५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।

(७) दफा २४ को खण्ड (क) बमोजिमको कसुर गर्न लाई गाउँपालिकाले ३० हजार देखि ५० हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ ।

(८) दफा २४ को खण्ड (ञ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई गाउँपालिकाले ५० हजार देखि १ लाखसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ । सोही कसुर पुनः गरेमा पहिलो पटक गरेको जरिवानाको दोब्बर जरिवाना गरी प्रचलित कानुन बमोजिम अनुमति रद्द गर्नका लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ ।

(९) दफा २४ को खण्ड (ट) र (ठ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई प्रचलित कानुन बमोजिम दण्ड र जरिवाना गर्न सकिने छ । (१०) दफा २४ को खण्ड (ड) बमोजिमको कसुर गर्ने लाई गाउँपालिकाले प्रत्येक पटक ५ सय रुपैयाँ जरिवाना गर्न सक्ने छ ।

२६. सेवा सुविधा रोक्का गर्न सकिने

(१) यस ऐन बमोजिम तोकिएको सेवा शुल्क नबुझाउने वा बुझाउन अटेर गर्ने व्यक्तिलाई गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउने कुनै सेवा सुविधाको अतिरिक्त विद्युत् तथा टेलिफोन सेवा रोक्का गरिदिन तथा निजको नामको घरजग्गा विक्री रोक्का गर्नको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ । तर यसरी लेखि पठाउनु अघि सम्बन्धित व्यक्तिलाई सो सम्बन्धमा लिखित जानकारी गराउनु पर्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखि आएमा त्यस्तो सेवा सुविधा रोक्नु सम्बन्धित निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

२७. पुनरावेदन दिन सक्ने :

दफा २५ बमोजिम गरेको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझ्ने पक्षले त्यस्तो आदेश भएको मितिले ३५ दिनभित्र उजुरी दिन सक्ने छ ।

परिच्छेद-४
विविध

२८. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोर मैला व्यवस्थापन(१) स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्नका लागि प्रचलित कानुन बमोजिम अनुमति दिने निकायले अनुमति दिनु पूर्व फोहोर मैला व्यवस्थापनको उपयुक्त व्यवस्था गरेर मात्र अनुमति दिनुपर्ने छ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति दिँदा स्वास्थ्य संस्थाले फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धमा पालना गर्नु पर्ने विशेष सर्त वा कायम गर्नु पर्ने मापदण्ड समेत तोकिदिन सक्ने छ ।

२९. रासायनिक विषादी सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) रासायनिक विषादीको आयात गर्दा तोकिए बमोजिमको मापदण्डको अधीनमा रही गर्न पर्ने छ ।

(२) समयावधि सकिएको रासायनिक विषादी तोकिएको मापदण्डको अधीनमा रही नष्ट गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको हुनेछ ।

(१) गाउँपालिकामा एक फोहोर मैला व्यवस्थापन कोष रहनेछ र उक्त कोषमा देहायका रकमहरू जम्मा गरिनेछ ।

(क) दफा १६ बमोजिम प्राप्त हुने सेवा शुल्क बापतको रकम,

(ख) दफा १३ बमोजिम प्राप्त हुने शुल्क रकम र रोयल्टी बापतको रकम,

(ग) दफा २५ बमोजिम जरिवाना बापत प्राप्त हुने रकम,

(घ) सङ्घीय वा प्रादेशिक सरकारबाट फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागी प्राप्त हुने अनुदान रकम

(ङ.) गाउँपालिकाले निर्णय गरी उक्त कोषमा राख्ने रकम, (च) अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय संघ संस्था वा निकायबाट फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागी प्राप्त हुने अनुदान र सहयोग रकम, छ) खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्थाबाट प्राप्त हुने रकम,

(ज) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड च बमोजिम उक्त रकम प्राप्त गर्नको लागी सङ्घीय सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने छ ।

(३) यस दफा बमोजिम कोषको रकम खर्च गर्दा गाउँपालिकाले आवश्यक कार्यक्रम बनाई फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यमा मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(४) यस कोषको लेखा खर्च प्रक्रिया र लेखा परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गाउँपालिकाको अन्य कोष सरह हुनेछ ।

३०. फोहोर मैला व्यवस्थापनमा संलग्न सामुदायिक निकायको अभिलेख

(१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको फोहोर मैला व्यवस्थापनमा काम गर्न सामुदायिक संस्थाहरूको अद्यावधिक विवरण राख्न सक्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने विवरणमा त्यस्ता संस्थाले काम गरिरहेको क्षेत्र र प्रकृति, जनशक्ति, आर्थिक तथा प्राविधिक स्रोत तथा अन्य आवश्यक विवरण समेत उल्लेख गर्न सकिने छ ।

३१. स्वीकृत लिनुपर्ने

गाउँपालिकाले कुनै विदेशी व्यक्ति, सङ्घ संस्था वा दातृ निकायबाट सहयोग लिई फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा प्रदेश / सङ्घीय सरकारको पूर्व स्वीकृत लिई गराउनु पर्ने छ ।

३२. पुरस्कार दिन सकिने

(१) फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि नवीनतम अवधारणाको विकास गर्ने, त्यस्तो कार्य लाई प्रोत्साहन गर्न तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई गाउँपालिकाले सम्मान स्वरूप उपयुक्त पुरस्कार दिन सक्ने छ ।

(२) यस ऐनको प्रतिकूल हुने गरी जथाभाबी फोहोर मैला राख्ने, थुपार्ने वा फाल्ने व्यक्तिको बारेमा प्रमाण सहित उजुरी दिने व्यक्तिलाई गाउँपालिकाले सम्मान एव नगद पुरस्कार समेत दिन सक्ने छ।

३३. नियम बनाउने अधिकार

यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले आवश्यक नियम बनाई लागु गर्न सक्ने छ ।

३४. मापदण्ड वा निर्देशिका जारी गर्न सक्ने

यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको अधीनमा रही गाउँपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि बेग्ला बेग्लै मापदण्ड तथा निर्देशिका बनाई जारी गर्न सक्ने छ ।

३५. प्रचलित कानून बमोजिम हुने

फोहोर मैला सम्बन्धी विषयमा यस ऐनमा उल्लेख भएका कुराहरूमा यसै बमोजिम र अन्य कुराहरूमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।

आज्ञाले,

सुदर्शन दाहाल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत